

Lietuvai reikšmingas paveldas užsienyje stringa: dar nėra aiškos strategijos ir kriterijų

Lapkričio pabaigoje Seimo lankytojų centre įvykęs renginys „(Ne)Atrasti tiltai: Lietuvos paveldas Švedijoje ir valstybės strategijos paieškos“ subūrė institucijų, akademinės bendruomenės ir kultūros diplomatijos atstovus aptarti Lietuvos ir Švedijos ryšius, Lietuvai svarbaus kultūros paveldo užsienyje politikos formavimo eigą bei pristatyti naują, šiai dienai išsamiausią lietuviškų pėdsakų Švedijoje žemėlapi, rašoma Valstybinės kultūros paveldo komisijos pranešime spaudai.

Diskusijos pradžioje moderatoriaus doc. dr. Salvijaus Kulevičiaus iškeltas klausimas – ar esame įstrigę šiame procese – iš karto įrėmino pagrindinę problemą: koncepcija, kriterijai ir aiški strategija Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo apsaugos srityje vis dar nėra baigti rengti.

Stokojama krypties – kas mums reikšmingas paveldas užsienyje?

Kultūros ministerijos atstovė Rugilė Puodžiūnienė akcentavo, kad politinė valia egzistuoja: paskutinėse Vyriausybės programose Lietuvai reikšmingas kultūros paveldas užsienyje jau aiškiai įvardytas kaip svarbi kryptis. Tačiau didžiausias iššūkis – pati apibrėžtis: ką vadiname Lietuvai reikšmingu paveldu užsienyje, kokiais kriterijais vadovaujamės ir kokią metodiką taikome.

Pasak jos, koncepcijos rengimas dabar ir yra šiame tarpiniame etape: kol nėra aiškių kriterijų, sunku judėti toliau – objektyviai vertinti, atrinkti ir planuoti, ką ir kaip turėtume daryti. Anot jos, Kultūros ministerija rengdama koncepciją šiuo

metu skiria didelį dėmesį geografiškai ir istoriškai artimų šalių patirtims analizuoti.

Praktinės problemos - finansavimas, tyrimai, restitucija

Diskusijoje taip pat buvo pabrėžta, kad esamas finansavimas yra ribotas – paveldotvarkos programai šiemet skirta tik apie 6 mln. eurų. Dalyviai atkreipė dėmesį, kad norint sistemingai fiksuoti, analizuoti ir pristatyti paveldą, būtini nuolatiniai moksliniai tyrimai, kuriuos galėtų vykdyti, pavyzdžiui, Lietuvos mokslo taryba.

Išryškėjo ir tvarkybos klausimas. Tvarkybos darbai brangūs, todėl moderatorius svarstė: „Gal mums užtektų tik suinventorizuoti?“

Diskusijoje taip pat atkreiptas dėmesys, kad Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo apsauga turi būti atskirta nuo restitucijos temos – pastaroji apima visai kitus teisinius procesus, kitą riziką ir įpareigojimus. Tai, anot Kultūros ministerijos, būtina aiškiai įvardyti, siekiant išvengti painiavos bei neadekvačių lūkesčių.

Valstybinės kultūros paveldo komisijos vaidmuo: „Esame fasilitatoriai“

Paveldo komisijos Kultūros paveldo apsaugos grupė vadovė Viktorija Gadeikienė

priminė, kad Paveldo komisija jau ne vienerius metus veikia kaip šios temos fasilitatorė – vykdo projektinę veiklą, inicijuoja tyrimus, organizuoja renginius bei diskusijas ir kasmet primena institucijoms apie būtinybę šią sritį vystyti: „Veiksime tol, kol bus pasiekti rezultatai, išplėstas veiklos mastas ir perimta lyderystė“.

„Renginys visuomenei priminė, kad Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo užsienyje politika vis dar yra formavimo stadijoje: koncepcija nebaigta, kriterijai diskutuojami, o klausimas, kaip elgsimės su šiuo paveldu kol kas kelia daugiau klausimų nei atsakymų“, – sako Paveldo komisijos pirmininkė doc. dr. Vaidutė Ščiglienė.

Naujas žemėlapis ir moksliniai tyrimai: nuo valdovų pėdsakų iki Baltoskandijos vizijų

Renginio metu pristatytas projekto „Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo žemėlapis Švedijos Karalystėje“ rezultatas – žemėlapis. Iki šiol tai išsamiausias bandymas vienoje vietoje sukaupti lietuviškus istorijos, kultūros ir meno ženklus Švedijoje.

Žemėlapis kviečia atrasti ne tik valdovų laikus menančius objektus, bet ir šiuolaikinių bendruomenių paliktus pėdsakus: nuo Zigmanto Vazos bareljefo Stokholmo Karalių rūmuose ir Kotrynos Jogailaitės kapavietės Upsalos katedroje iki Tumo-Vaižganto Stokholme parašytų „Pragiedrulių, E. M. Budrio kūrinių Gotlande ar Baltijos šalių palaikymo mitingų vietos Normamsorge aikštėje.

Žemėlapio pristatymą papildė moksliniai pranešimai, atvėrę platesnį Lietuvos ir Švedijos ryšių kontekstą. Renginio mokslinę dalį pradėjo Lietuvos kultūros atašė Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje dr. Gabrielė Žaidytė, pabrėžusi, kad naujasis žemėlapis yra ne tik kultūros paveldo fiksavimas, bet ir kultūrinės diplomatijos įrankis

Prof. dr. Raimonda Ragauskienė pristatė Lietuvos ir Švedijos kontaktų chronologiją bei kultūrinius žymenis, primindama ir intriguojančią „Baltoskandijos“ idėją – laiką pralenkusią viziją, siūliusią matyti Lietuvą kaip Šiaurės erdvės dalį.

Dr. Ernestas Vasiliauskas apžvelgė Lietuvos militarinės istorijos šaltinius Švedijos atminties institucijose, aptardamas Saločių mūšio atvejį.

„Pranešėjų išvalgos parodė, kad žemėlapis yra tik pradžia – po juo slepiasi dar didesnis istorinių, kultūrinių ir simbolinių ryšių sluoksnis, kurį galima toliau tyrinėti“, – sako Paveldo komisijos pirmininkė.

Diplomatija ir kultūrinis naratyvas: kodėl tai svarbu?

Užsienio reikalų ministerijos ambasadorius ypatingiems pavedimams Genadijus Mackelis pabrėžė, kad kultūra kasdieniame diplomatiname darbe yra viena svarbiausių „minkštosios galios“ priemonių. Aiškesnė politika ir inventorizuotas paveldas būtų tvirtas pagrindas stiprinti Lietuvos įvaizdį ir ryšius užsienyje.

„Taigi kol kas susiduriame su sudėtinga, daugiasluoksne tema, tačiau institucijos sutaria dėl vieno – pirmiausia būtina konceptualiai apsibrėžti, ką saugome, kodėl saugome ir kaip tai formuos Lietuvos kultūrinį naratyvą pasaulyje“, – sako doc. dr. V. Ščiglienė.